

ביצה כח

שמיני עצרת תשפ"ב

משה שווערד

1. גליוני מנחת חן

והנה רש"י ומאירי כתבו דהשחות סכין בכלל מתקן, וזה הוי תולדה דמכה בפטיש, והראש יוסף מסופק אם זה הוי דאורייתא או רק דרבנן.

אולם הפרמ"ג (סי' שכ"ג מ"ז ח') מצדד דהשחות סכין הוי תולדה דממחק.

אבל הפני יושע יש לו מהלך חדש, דיסוד האיסור מטעם עובדא דחול, וע"כ מותר להשיאה ע"ג חברתה, דזה ל"ה דרך חול, אולם לפי"ז הך משנה אתי' גם כר"י, דגם ר"י מודה דעובדא דחול אסור, וזה נגד כל הראשונים (עי' רי"ף ורא"ש), דהך משנה לא אתי' כר"י עפ"י גמ' דלהלן.

2. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת ביצה דף כח עמוד א

במשנה, כנגד הכלי או כנגד הקופיץ. אפשר לומר דמירי דוקא שאינו יודע משקלם ורק אחר יום טוב ישקלם וידע כמה בשר לקח ממנו ביום טוב, וכמו דאיתא לעיל גבי מביא ב' בהמות זו אצל זו, אמנם אינו מפורש במשנה ואפשר דאליבא דר"י שרי גם בידוע משקלם כיון דסו"ס אינו שוקל כדרך חול. מיהו להלכה קי"ל כחכמים דאין משגיחין בכף מאזניים כל עיקר.

3. חידושי הרשב"א מסכת ביצה דף כח עמוד א

אמר רב יהודה אמר שמואל אפילו לשמרו מן העכברים. ואפשר לי לומר דלא אסרו לשקול אלא בלוקח מן הטבח ואי נמי בשותפין הבאין לחלוק ביניהם כר' חייא ור"ש ב"ר שזו כעובדין דחול אבל לשקול בתוך ביתו לדעת כמה יבשל מותר שכן אדם עושה בתוך ביתו. והכי משמע בירושלמי ...

4. ביאור הלכה על או"ח סימן תק

בביתו - עיין בטור וב"י מה שהאריך ע"ד הרשב"א שרצה להתיר בשוקל בביתו ונדחקו מאוד בפירוש דברי הרשב"א וכנראה לא היה לפני הב"י חידושי הרשב"א על ביצה כי שם מבואר דמתחלה רצה הרשב"א להקל והביא לראיה דברי הירושלמי אח"כ תלה לדין זה בהא דמודדת אשה קמח בביתה עיי"ש בדף כ"ח ובדף כ"ט גבי מודדת אשה אכן בעבודה"ק מסקנתו להחמיר וזהו כוונת הטור בסוף ...

5. רא"ש מסכת ביצה פרק ג סימן ט

...אמר רב יהודה אמר שמואל טבח אומן אסור לשקול בשר ביד. פירש רש"י שלוקח הבשר בידו אחת והמשקל בידו אחרת ומכוין המשקל. משמע דוקא בכה"ג אסור שדומה לכף מאזנים. אבל אם יודע לכוין המשקל בידו אחת מותר. ולא נראה דא"כ הוה ליה למימר אבל שוקל בידו אחת ומניח ואם היה טבח אומן לא ישקול בידו מפני שידו כמשקל אבל חותך בסכין ונותן לזה ולזה.

6. הערות הגר"ש אלישיב מסכת ביצה דף כח עמוד א

אסור לעשות בית יד בבשר. [1] רש"י מפרש משום דהוה דרך חול וצריך לעשות היכר דאינו מקח וממכר, [2] אמנם בר"ן מפרש דאסור משום עשיית כלי ביום טוב, (ועי' במ"ב ת"ק ס"ק ט"ו שכתב דלפי"ז יהיה אסור אף לבעה"ב לעשות בתוך ביתו). אלא דיש לעיין מה שייך להחשיבו כעושה כלי. הא מבואר לקמן (ל"ג ע"ב) דבאוכלים לא שייך עשיית כלי דהוא דבר רך, ושמא עושין את הבית יד בעצמות.

7. שו"ע אורח חיים - סימן תק

(א) אין קונים בשר בפיוסוק דמים לומר לטבח: תן לי בסלע או בשתיים, וכן לא יאמר לו: הריני שותף עמך בסלע, אלא מחלק להם שליטות או רביעיות כפי החלקים שדרך לחלק בעיר בלא פיוסוק דמים, ומביא שתי בהמות ואמר: זו כזו, ולמחר שמין הנשאר וכפי ששואה כך יפרע לו: הגה - וי"א דדוקא ישראל לגבי ישראל שרי כהאי גונא, אבל ישראל עם א"י אפילו בכהאי גונא אסור (הגהות אשרי פרק אין צדין):

(ב) אסור לשקול בשר, אפילו בביתו, לידע כמה יבשל; ואפילו ליתנו בכף מאזנים לשמרו מן העכברים, אסור אם היא תלויה במקום שרגילים לשקול בה; ואפילו לשקול מנה כנגד מנה, אסור. ומותר לשקול בידו, שלוקח החתיכה בידו ומשער כמה יש בה, וטבח אומן אפילו זה אסור; אבל אם הוא יודע לכוין דרך חתיכתו, לחתך ליטרא או חצי ליטרא, חותך כדרכו ואינו חושש:

(ג) אין נוקבין נקב בבשר הסכין לתלותו בו, אבל ביד מותר. ואם לעשות בו סימן, מותר אפילו בסכין:

8. תוספות רי"ד מסכת ביצה דף כח עמוד א

שם אמר רב הונא מותר לעשות סימן בבשר כי הא דרבה בר רב הונא מחתך לה אתלת קרנתא [1] פירש המורה סימן בבשר שלא יחלפנו הנושא ורבה כשהי' משלח לביתו הי' רגיל לעשות כל חתיכה בתלת קרנות וכבר הי' מכירין אנשי ביתו שזה הי' סימן שלו ובפ' אלו מציאות פ' שהיה עושה רבה סימן כשהיה שולחן ביד גוי ואינו נראה לי דאטו אם הי' רוצה הנושא להחליפו לא הי' יודע לעשות גם הוא תלת קרנתא בחתיכה שלו שהיה רוצה להחליף בו ולא היה עושה סימן זה [2] אלא בעבור העורבים דסבירא ליה כרב דאמר בשר כיון שנעלם מן העין אסור דחיישי' שמא החליפה העורבים ובעבור זה הי' מסמנן על תלת קרנתא שמא יעלימו בני ביתו עינם ממנו ויאסר ועיין בפ' אלו מציאות מהדורא קמא ובתשובות:

9. ספר חתם סופר על מסכת ביצה דף כח/א

מחתך לה אתלת קרנתא. בפ' גיד הנשה פירש"י שעשה סימן שלא יגנבו ממנו בני ביתו. ובמס' ב"מ פירש"י כששלח בשר ביד נכרי. ובשמעתין אין הכרע בדבריו. וכבר כתבתי במקום אחר דלשיטת רש"י קיי"ל במקום שרוב טבחי ישראל אין צריך שום סי' רק רב היה מחמיר בבשר שנתעלם מן העין ולרב נמי סגי בסי' כל שהוא כמו מחרוזות של דגים שכ' תוס' פג"ה שם צ"ה ע"ב ד"ה בחרוזות וכו'. וא"כ ע"כ א"א לפרש דמייתי מרבה בר רב הונא דעביד סימנא כדשלח ביד נכרי. דממ"נ אי רוב טבחי ישראל לא בעי סי' כלל לדינא ואי רוב נכרים בעי סי' גמור ורב אכיל בישראל בלא סימן גמור וע"כ מייתי מסימנא דעביד רבה בר"ה שלא יגנבו בני ביתו ממנו והאי הוה סי' כל דהו. אך בב"מ דמיירי במסימנא להחזיר אבידה והוא סי' גמור ע"כ מיירי מסי' גמור שהיה עושה כשהיה שולח ע"י עכו"ם במקום רוב טבחי עכו"ם. ועל סי' כזה מחזירים אבידה ג"כ. ויפה פי' רש"י שם. וצ"ל דבסי' תלת קרנתא היו ב' סימני', א' סי' גמור והוא היה ידוע לבני ביתו שיכירו בו שלא החליפו השליח, ועוד היה לו באותו החיתוך עצמו סי' כל דהו שלא היה ידוע אלא לו לעצמו כדי שלא יגנבו ממנו בני ביתו. ובחולין מייתי ש"ס מהאי סי' שעשה שלא יגנבו בני ביתו ובב"מ מייתי מגוף הסי' שעשה שיכירו שלא החליפו הנכרי וכאן בביצה סתם רש"י כי לענין י"ט אין הפרש דכל מין סימנא מותר ביי"ט לעשות בבשר, כנלע"ד:

10. המאירי על מסכת ביצה דף כח/א

אסור לעשות ביו"ט בית יד בבשר והוא נקב העשוי בה בסכין כדי לאחוז את הבשר מפני שזה דרך חול הוא אבל מותר לנקוב את הבשר באצבעו שלא בסכין ומותר לעשות בו סימן אף בסכין אם היא מתעלמת מן העין כדי להיותו היכר לבעלים שלא הוחלפה ובלבד שלא יעשה סימן באותיות אלא כענין שלש קרנות או יותר כפי רצונו:

11. שערים מצויינים בהלכה

דף כח. הנהו שב בניתא דאתו לבי רבי ואשתכח חמש מינייהו בי ר' חייא כו'. פרש"י שבעה דגים שבאו לרבי, ונמצא שנטל ר' חייא בנו חמש, והוליכן לביתו ולא קפיד ר"ש אחיו לומר משל אבי נזון הוא יותר ממני. ומשמע שר' חייא נטלם מעצמו, דאם נתנום לו מאי ענין קפדנות יש עליו. ומכאן הביא ראייה בס' טל תורה, דמוכח כדברי הש"ך (ח"מ ריש סי' שנח) דמותר ליטול שלא ברשות כשהוא יודע שלא יקפידו עליו, וזהו כנגד דברי הגהות אשר"י. ודחה שאין ראייה דאיכא למימר שהיה כבר כמה פעמים שנתנו לו ביותר, ובכה"ג אפשר דכו"ע מודו דשרי. ועי' בערוך השלחן (שם).

12. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת ביצה דף כח עמוד א

לקיחת מתנה מועטת בלא לאכלה שרי ואשתכח חמש מינייהו בי ר' חייא. התוס' (ב"מ כ"ב ע"א ד"ה מר זוטרא) כתבו דאסור ליקח מחבירו מתנה מועטת בלא ידיעתו אף דאילו הוה ידע הוה ניהא ליה דהוה כמו ייאוש שלא מדעת דל"ה ייאוש, והש"ך (ח"מ שנ"ח סקנ"א) פליג וס"ל דשרי. ולכאורה לדעת התוס' יש להקשות היאך לקחם ר' חייא שלא מדעת ר"ש בריבי (עי' טל תורה). ואפשר לומר דגם לדעת התוס' כל האיסור הוא רק לאכלם בלא ידיעת חבירו, אבל הכא לקחן ר' חייא לביתו ולא אכלן עד שנודע לר"ש בריבי ובעצם הלקיחה ליכא איסור אם יודע בחבירו שיסכים עמו.

13. ערוך השולחן חושן משפט סימן שנת סעיה ה

אם ראובן בא לבית שמעון ולקח לוי איזה מאכל של שמעון וכיבד את ראובן אין לו לראובן לאכול אף על פי שיודע שיתרצה שמעון כשיוודע מ"מ לע"ע אינו יודע והוה כיאוש שלא מדעת [תוס' ב"מ כ"ב ב] וזהו כשלו אינו מקורב לבית שמעון אבל כשהוא בביתו או בא לפרקים לביתו ויש לו רשות משמעון לדברים כאלה מותר ליהנות דאל"כ כשאין הבעה"ב בביתו לא יהיה ביכולת אשתו ובניו וב"ב להכניס אורחים או לתת לחם וכיוצא בזה אלא ודאי דהם כשלוחם של הבעה"ב [נ"ל] וב"ד יש להם כח ליתן אף שאינו כאן כמ"ש באהע"ז סימן ע' ע"ש:

14. שיטה מקובצת מסכת ביצה דף כח עמוד א

מתני' אין משחזין את הסכין ביום טוב. הקשו בתוס' היכי תנא הך בבא הכא גבי משקל בשרא וסליק להו בתובתא. [1] והרשב"א תירץ דכיון דאירי בענייני בשר אירי נמי אם בא לשוחטה שלא ישחזנה.

15. חידושי הרשב"א מסכת ביצה דף כח עמוד א

מתני' אין משחזין את הסכין בי"ט. איכא למידק היאך שנו הא דהשחזה גבי אין נמנין וחלק בין אין נמנין ובין לא יאמר אדם לטבח שהן בענין אחד בחלוקת הבהמה ושנה באמצע אין משחזין את הסכין, ונ"ל דלפי שאמר חבורה אחת שבאו למנות על הבהמה שאסור להם לפסוק דמים שנה גם כן שאם באו לשחטה שלא ישחזו את הסכין במשחזות ואח"כ שנה במי שיקח מן הטבח מה שמותר לו ומה שאסור לו.

16. שיטה מקובצת מסכת ביצה דף כח עמוד א

ומורי נר"ו כתב דלפירושו זה נפרש מתניתין כך: [2] אין נמנין על הבהמה כו' כלומר חבורה שרצו ליקח בהמה שלמה מהטבח לא יפסקו דמים אבל נמנין עליה מערב יום טוב ושוחטין ומחלקין אותה בני החבורה ביניהם. ואחר כך ביאר כיצד מחלקין אותה ביניהם והתיר ר' יהודה לשקול בשר כנגד הכלי וחכמים אסרו. ועדיין לא הזכיר כלל כיצד יחלק הטבח הבשר אחר שחיטה והשלים דין החבורה שלקחו הבהמה ואסר להם להשחזו הסכין לצורך שחיטה. ואחר כך הזכיר דין לוקח בשר כיצד יאמר לטבח עד כאן לשונו.

17. רמב"ם יד החזקה - הלכות שביתת יום טוב פרק ד

(ט) אין משחיזין את הסכין במשחזת שלה אבל מחדדה על גבי העץ או על גבי חרש או אבן ואין מורים דבר זה לרבים כדי שלא יבאו לחדדה במשחזת כמה דברים אמורים בשיכולה לחתוך בדוחק או שנפגמה אבל אם אינה יכולה לחתוך כלל אין משחיזין אותה אפילו על העץ שמא יבא להשחזתה במשחזת ומפני זה אסרו להראות סכין לחכם ביום טוב שמא תהיה פגומה ויאמר לו אסור לשחוט בה משום פגימתה וילך ויחדדנה במשחזת וחכם שראה הסכין לעצמו הרי זה משאילה לעם הארץ:

18. חידושי הרשב"א מסכת ביצה דף כח עמוד א

איכא דמתנו לה אסיפא הא דאמרת בשל עץ מותר לא אמרן אלא להעביר שמנוניתא אבל לחדדה אסור. ואף על גב דהאי לישנא בתרא אנן כלישנא קמא נקטינן דקאמר הא דאמרת בשל אבן אסור לא אמרן אלא לחדדה אבל להעביר שמנוניתא מותר מכלל דבשל עץ אפילו לחדדה מותר דהא מדרבנן היא דאין כאן מלאכה דאורייתא ונקטינן בשל דבריהם לקולא.

19. שיטה מקובצת מסכת ביצה דף כח עמוד א

ומורי נר"ו כתב שזה אינו דהא אמרינן לקמן גבי עובדי דרבא ורב יוסף כו' וקא מעבר סכינא אפומא דדיקולא כו' וחזיתיה לדעתיה דלחדדה קא עביד והא דלא קאמר ליה משום דקסבר הלכה ואין מורין כן. ופירש רש"י ז"ל משום דקסבר הלכה כר' יהודה ואין מורין כן עד כאן. כלומר ואינהו דעבדי לחדודי כר' יהודה דשרי אלא שאין מורין כן. מכלל דלרבנן דפליגי עליה (דרש"י) [דר' יהודה] לחדודי בדיקולה שהוא משחזת של עץ אסור והיינו כלישנא בתרא דרב הונא.

20. רא"ש מסכת ביצה פרק ג סימן יא

דרש רב חסדא ואיתימא רב יוסף אחד סכין שנפגמה ואחד שפוד שנרצם ואחד גריפת תנור באנו למחלוקת רבי יהודה ורבנן. דתניא אין בין יום טוב לשבת אלא אוכל נפש בלבד. רבי יהודה אומר אף מכשירי אוכל נפש. מ"ט דת"ק אמר קרא הוא לבדו יעשה לכם הוא ולא מכשירי ור' יהודה אמר קרא לכם לכל צרכיכם ורבנן ההוא מבעי ליה לכם ולא לכותים לכם ולא לכלבים. ור' יהודה כתיב הוא וכתוב לכם ולא קשיא כאן במכשירין שאפשר לעשותם מערב יום טוב וכאן במכשירין שאי אפשר לעשותם מערב יום טוב*:
*:

21. הגהות אשרי מסכת ביצה פרק ג סימן יא

וכגון שנתקלקל ביום טוב או שהיה טרוד מערב יום טוב. מא"ז:

22. רא"ש מסכת ביצה פרק ב סימן יט

בעא מיניה אבא ב"ר מתנה מאביי מהו לכבות את הנר ביום טוב מפני דבר אחר שאסור לשמש מטתו לאור הנר*. א"ל אפשר בבית אחר. אין לו בית אחר מאי. אפשר לעשות מחיצה. אין לו לעשות מחיצה מאי. אפשר לכפות עליו את הכלי. אין לו לכפות עליו את הכלי מאי א"ל אסור אע"פ שהתירו בעילת מצוה על ידי מתוך. והכא נמי יתירו כיבוי לצורך בעילה ע"י מתוך שהותר כיבוי לצורך אוכל נפש כגון גריפת תנור או שלא תשרף הקדירה י"ל בעילת מצוה שאני. אי נמי כיבוי זה חשיב כמכשירי אוכל נפש. איתביה אין מכבין את הבקעת בשביל לחוס עליה. ואם בשביל שלא תתעשן הבית או שלא תתעשן הקדירה מותר. א"ל הרי רבי יהודה היא דאמר לכם לכל צרכיכם כי קאמינא אנא לרבנן. וכן רבא וכן אמימר כולהו דחו להא מתניתא ואוקמוה כר"י למימר דלאו הלכתא היא. ושמע מינה דלית הלכתא כי הא מתניתא אלא אסור לכבות את הדליקה בין לחוס עליה

בין שלא תתעשן הקדירה והבית. והאי דאסור לכבות כדי שלא תתעשן הקדירה היינו באפשר להצילה מעישון בלא כיבוי כגון שיסירנה מאש זה לבשלה על אש אחר. ואם אין לו אש וצריך לבשל קדירתו באש זה ואם לא יכבה תתעשן הקדירה מותר לכבות לצורך אוכל נפש כמו שמותר לבשל ולאפות. ומיהו קשה דכל הנך אמוראי סברי כרבנן ולקמן פרק אין צדין (דף כח ב) פסקינן כר"י דמכשירין דאי אפשר שרו. ואפשר משום דאמרינן לקמן הלכה ואין מורין כן. אי נמי במידי דלאו אוכל נפש ממש התמירו טפי:

23. תוספות מסכת ביצה דף כב עמוד א

ההיא רבי יהודה היא - דאית ליה לכל צרכיכם ואנן עבדינן כרבנן ואם תאמר והא אנן פסקינן לקמן הלכה כר' יהודה וי"ל דמסיק עליה ואין מורין כן אי נמי י"ל דהא דשרינן מדרשה דלכם היינו דוקא בדבר שהוא אוכל נפש אבל בדבר שאינו אלא לתשימש בעלמא וכן שלא תתעשן הקדירה אסור.

24. רש"י מסכת ביצה דף כח עמוד ב

הלכה - כרבי יהודה, ומותר כל איש לעשות, אין מורין לרבים כן, שלא יזלזלו אף בשאפשר לעשותו מבעוד יום, דכל הני דשרינן - כגון שנתקלקלו ביום טוב, או שהיה אתמול טרוד, כדאמרינן לקמן: דלא התיר ר' יהודה אלא במכשירין שאי אפשר לעשותן מערב יום טוב.

25. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת ביצה דף כח עמוד א

א"ל דרשינן משמך הלכה כר"י. בגמ' הוה משמע דשאלו אם אמת דס"ל הלכה כר"י, אמנם רש"י מפרש דשאל אותו אם לדרוש ברבים משמו דהלכה כר"י, ומשמע דהוא מימרא בפ"ע דידע בו שסובר דהלכה כר"י.

26. שו"ע הרב או"ח סימן תקט

[ה] אבל התירו לחדדה ע"י שינוי כגון על גבי סכין אחרת או על גבי עץ או על גבי אבן או על גבי חרס אפילו היה אפשר לו לחדדה מערב יו"ט ובלבד שלא יעשה כן בפני אדם שאינו יודע היתר זה שלא ילמד ממנו להקל בדבר זה ויתיר לעצמו אף במשחזת אלא אם כן אין ניכר שהוא מתכוין לחדדה אלא אפשר לומר שאינו אלא להעביר שמנוניתה שהוא מותר ואין צריך לומר שאין מורין היתר זה לאדם הבא לשאול הלכה למעשה אפילו לא היה אפשר לחדדה מערב יו"ט אלא כל אדם מעצמו מותר לעשות כן:

27. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת ביצה דף כח עמוד ב

בטעם האיסור להראות הסכין ביום טוב

מהו להראות סכין לחכם ביום טוב. כמו דפירש רש"י שהטילו חכמים על הטבחים להראות סכין לחכם קודם שישחוט שום בהמה, ובזמנינו הדרך ליתן כתב קבלה להשוחטים שיכולים לראות לעצמן.

[1] ובטעם האיסור להראות הסכין ביום טוב, רש"י מפרש דמחזי כעובדא דחול דאושא מלתא שדעתו למכור באטליז. [2] והבעל המאור (י"ד ע"א מדה"ר) כתב, ולי נראה דראיית סכין כראיית בכור הוא שמעכבת את השחיטה ונראה כדן דין, והיינו משום דאי"ז גילוי מילתא כהוראת טריפה דאף מי ששוחט מומחה אם אינו ת"ח אסור לו לשחוט בלא להראות לחכם אחר. ויש לעיין לדעת בעל המאור אמאי מבואר בגמ' דת"ח רואה לעצמו הא סו"ס הוה כדן דין, וצ"ל דהיכא דהוא עצמו ת"ח לית ליה דין כלל להראות את הסכין וסגי במה שידוע בו שאינו פגום ולא שייכא לדן דין, ושאינו מבכור דאף מי שבקי במומים מ"מ אינו רואה לעצמו.

[3] והרמב"ם (שם) כתב דהאיסור שמא תהיה פגומה ויאמר לו אסור לשחוט בה משום פגימתה וילך ויחדנה במשחזת, וכ"כ במלחמות. ולדעת הרמב"ם יקשה אמאי כשחכם מורה לעצמו לא חיישינן שיראה שהיא פגומה ויתקנה ביום טוב (ועי' מ"מ ולח"מ דבת"ח א"צ לגזור), וצ"ל לדידיה דא"צ לחוש בסתמא דיראה שסכיננו אינו ראוי ויתקנה ביום טוב, ורק בע"ה שהלך להראותו לחכם מרחק רב חיישינן שיתקנו ביום טוב כדי שלא תהיה הליכתו לשוא.

[4] והרי"ף ושר"ר מייתו בשם בה"ג דטעם האיסור הוא משום דחיישינן שמא ילך חוץ לתחום כדי

להראות לחכם את סכיננו. והבעה"מ שם הקשה עליו מדברי הגמ' לקמן (ל"ו ע"ב) דקאמר דאין רוכבין על גבי בהמה שמא יצא חוץ לתחום, ופרכינן עלה ש"מ תחומין דאורייתא, אלא גזירה שמא יתחנן זמורה. וחזינן דמשום גזירת תחומין כיון דהוה דרבנן לא גזרינן. ותירץ הרמב"ן במלחמות שם דגבי רוכב ע"ג בהמה אין לו סיבה לצאת חוץ לתחום וחיישינן רק שמא ייצא שלא מדעתו, וע"ז אמרינן דכיון דאין שכיח כ"כ לא חיישינן ביה למ"ד תחומין דרבנן, אבל הכא דאינו יכול

לשחוט בלא להראות לחכם מתוך שהדבר קרוב גוריון אפילו למ"ד תחומין דרבנן. ועוד מוסיף הרמב"ן דכיון דיוצא לדעת חיישינן שמא ייצא גם חוץ לג' פרסאות דהוא דאורייתא.

והפנ"י הקשה דאי חיישינן שמא ייצא מדעת חוץ לתחום כדי להראות לחכם, א"כ מהך טעמא יש לאסור גם לראות שאלה בטריפות דשמא ייצא משו"כ מחוץ לתחום. ומתריץ הפנ"י דבסכין חיישינן טפי שיודע דודאי יהיה ראוי לשחוט ע"י הסכין ורק צריך להראותו לחכם בזה חיישינן שיעבור על איסור דתחומין.

אבל גבי טריפה היכא דאית ליה שאלה אינו יודע בודאי שיתירוהו ואינו מטריח עצמו כ"כ על הספק. ועוד י"ל באופ"א, דבאמת איכא הרבה ת"ח שיכולים לידע אם הסכין כשר או לא, וכן גבי טריפה אין לחוש שלא יהיה בתוך התחום מי שבקיא בהלכות טריפות. וכל החשש הוא דוקא גבי סכין של שחיטה דאיכא דין להראותו לחכם העיר בדוקא, וע"כ יש לחוש דשמא יהיה במקום שהוא רחוק יותר מ"ב מילין ויצטרך לעבור על איסור תחומין מדאורייתא. אבל גבי טריפה אין לחוש שלא ימצא חכם בתוך י"ב מילין, ואף על גב דיש לחוש שמא חכם העיר שכולם תלמידיו יהיה מחוץ לתחום ולא יוכלו להורות הלכה בפניו ואפילו ביעתא בכותחא, מיהו מ"מ אין לחוש שמא ייצא חוץ לג' פרסאות דאיתא בסנהדרין (ה' ע"ב) דכל הך דינא דתלמיד לא יורה במקום רבו הוא רק היכא דאינו רחוק ממנו שלש פרסאות כנגד מחנה ישראל ואם החכם אינו בנמצא ב"ב מילין יכול לשאול את תלמידיו. משא"כ גבי סכין של שחיטה איכא דין להראותו לחכם העיר דוקא ויש לחוש בו שמא הוא חוץ לג' פרסאות.

28. שו"ע אורח חיים - סימן תצה - דיני שחיטה ביום טוב:

(א) אין מראין סכין לחכם בי"ט לראות אם הוא ראוי לשחוט בו, שמא תהיה פגומה ויאמר לו: אסור לשחוט בה מפני פגמתה, וילך ויחדדנה במשחזת. וחכם שראה סכין לעצמו, יכול להשאילו לאחרים: הגה - ועכשיו בזמן הזה שכל שוחט רואה סכין בעצמו, כל הרוצה לשחוט בי"ט יבדוק סכינו מעי"ט ולא ביום טוב, שמא ישחזנו (ד"ע ומהרי"ל והגהות שחיטה); מיהו אם לא בדקו מעי"ט, והוא שעת הדחק, יכול לבדקו בי"ט (שחיטת ישנים):

29. תוספות מסכת ביצה דף כח עמוד ב

גרופת תנור וכירים – [1] פר"י אשוויי גומות ולא נהירא דאם כן לא הוי דומיא דהני אחרני דחשיבי משום דהוי תקון כלי [2] לכן נ"ל דמירי בתנור חדש ועדיין יש בו אבנים ועפר שלא פינו וכשיסיר אותם אבנים ועפר הויין כמו גמר מלאכתן וחייב משום מכה בפטיש דכל גמר מלאכה חייב משום מכה בפטיש ומכל מקום קשה דבלא טעמא דמשום מכה בפטיש תיפוק ליה דהוי אסור משום מוקצה דאפר ואבנים שבתוכו מוקצות הן ומכאן אומר ריב"א דטלטול מוקצה התירו משום אוכל נפש ומכאן יש להביא ראייה למה דאמר בפ"ק (דף יב:).

30. מהרש"א על ביצה דף ח/א

בד"ה אמר רב יהודה לא שנו אלא שהוסק מעי"ט כו' ואור"י דמוקצה אינו אסור לטלטל בי"ט בשביל אוכל נפש כו' עכ"ל. ומיהו לענין כיסוי אוסר רב יהודה בהוסק בי"ט משום דהאי טלטול אינו משום אוכל נפש אלא משום הכיסוי ואסור בשלא שחט:

31. תוספות מסכת ביצה דף כח עמוד ב

רבינא אמר וכו' מידי דהוה אקוץ ברשות הרבים - דשרי לטלטל אצדדים אע"ג דהוי מלאכה וקשה דמשמע הכא דרבינא אית ליה מוקצה מדקאמר מידי דהוה אקוץ ברה"ר דאי לאו הכי הוה אסור מטעם מוקצה ובפרק מי שהחשיך (שבת דף קנז.) משמע דאית ליה כו' שמעון דלית ליה מוקצה דפליגי התם רב אחא ורבינא חד אמר לקולא וחד אמר לחומרא ובכל מקום רב אחא לחומרא ורבינא לקולא וי"ל דהכא קאמר רבינא אליבא דרב יהודה אמר שמואל דאסור שפוד לטלטלו אבל איהו ס"ל דשרי אבל קשה מדשמואל אדשמואל דהתם פרק מי שהחשיך אמר כו' שמעון דלית ליה מוקצה גבי כרכי דזווי והכא משמע דאית ליה מוקצה וי"ל דשאני שפוד דלאחר מלאכתו אין כאן תורת כלי עליו ולהכי אוסר שמואל דיש עליו תורת מוקצה ולעולם ס"ל כרבי שמעון [גם אקושיא דרבינא יש לתרץ כך, ת"י].

32. חידושי הרשב"א מסכת ביצה דף כח עמוד ב

רבינא אמר אע"ג דלית ביה בשר מידי דהוה אקוץ ברה"ה. וא"ת ל"ל מהאי טעמא והא כלי שמלאכתו להיתר בי"ט הוא. ובתוס' נדחקו בזה ואמרו שהשפוד אין לו תורת כלי [וכל שאין לו תורת כלי אינו] (ו) ניטל בשבת כדאמרינן בפרק כל הכלים, וזה דבר תימה הרבה בעיני שאפי' קנים ומקלות יש להם תורת כלי וניטלין בשבת כדאמרינן בפרק כל הכלים אמר רבי אלעזר קנים ומקלות וגלוסטרא ומדוכה כלם קודם התרת כלים נשנו כלו' אבל לאחר התרת כלים שאמרו כל הכלים ניטלין בשבת אף אלו מותרים. ואפשר לומר דשפוד אסור לטלטלו משום דמוקצה מחמת מיאוס הוא ואע"ג דרבינא גופי' פסק בשלהי פרק בתרא דשבת כרבי שמעון דלית ליה מוקצה ואפילו במוקצה מחמת מיאוס, וכן נמי שמואל בשלהי פ"ק דשבת בכרכי דזוגי הא אמר רב נחמן דבי"ט

סתם לך תנא כר' יהודה ורבינא ושמואל אית להו הכין, וזו ראייה לר"י ז"ל שפסק כר' יהודה בי"ט, אלא שעדיין נצטרך לומר דאף קערות שאכל בהן אסור לטלטלן בי"ט אלא לצורך גופן ולצורך מקומו, ומיהו אם הם בבית שעומד שם מותר לטלטלן בין שפוד בין קערות ולהוציאן משום גרף של רעי, וכדגרסינן בפ' כל הכלים א"ל אביי לרבה למר אליבא דר' נחמיה הני קערות היכי מטלטלינן להו, א"ל רב ספרא חברין כבר תרגמה מידי דהוה אגרף של רעי. [עי' בתשו' סי' תר"ו].

33. דף על הדף ביצה דף כח עמוד ב

בגמ': שפוד שצלו בו בשר וכו' אף על פי שאין עליו בשר מותר לטלטלו מידי דהוה אקוף ברשות הרבים וכו'.

וברש"י ד"ה שרי וכו': שלא יזוקו בו אנשי ביתו ע"כ. הנה עפ"י המבואר ברמ"א או"ח (סי' ש"ח סעיף ו') ובמשנ"ב שם (ס"ק ע"ז) בשם הפרמ"ג שרי לטלטל כלי זכוכית שנשבר בש"ק ואין בזה איסור מוקצה, אפי' בבית שלא מצוים רבים ואין בזה היזק דרבים, אפ"ה שרי שלא ינזק יחיד מהם ע"ש.

והרא"ש (פי"ד דשבת סי' א') מביא את דינו של הר' פורת שהביאו בתוס' (שם) דפרעוש הנמצא על בשרו ונושכו מותר ליקחנו וכו', ואין בו משום אסור טלטול, מידי דהוה אקוץ ברה"ר דשרינן בפרק כירה לטלטלו ולהוליכו פחות פחות מד' אמות ע"כ, ומוכח מהרא"ש דאיסור מוקצה שרי אף ליחיד ולא בעי היזקא דרבים. דאל"כ מאי ראי' מקוץ ברה"ר לפרעוש הנמצא על בשרו דהוי היזקא דיחיד...

ויש מקור לזה אף מגמ' ביצה כ"ח: דאיתא בגמ' ואמר ר"י אמר שמואל שפוד שצלו בו בשר אסור לטלטלו וכו'. רבינא אמר אף על פי שאין עליו בשר מותר לטלטלו מידי דהוה אקוץ ברה"ר, וכתב רש"י שלא יזוקו בו אנשי ביתו, ומוכח דמוקצה שאני ושרי אף משום היזק דיחיד דהא אנשי ביתו נראה דהוי כיחיד דיכול להודיעם ולשומרם.

וכתב על זה הגה"צ ר' בנימין זילבר שליט"א (שם ע' קכח) דזה ברור לו, דטלטול מוקצה במקום שיש נזק, שרי אפי' משום נזק דיחיד, וכמבואר באמת בגמ' ביצה הנ"ל, והן הן דברי הב"י בשם הא"ח גבי שברי זכוכית דמביא נמי מקוץ ברה"ה דהפמ"ג רצה להוכיח מזה דר"ל דגם איסור מוקצה אינו מותר אלא בהזיקא דרבים. ולהאמור הוי ראי' להיפך דגם בקוץ ברה"ה מותר משום הזיקא דיחיד.

מי אמר את הדינים דלהלן?

שפוד - שמעתא	רב מלכיו	רב נחמן	רב מלכיו	רב פפא	רב מלכיו
שפחות - משנה	רב מלכיו	רב מלכיו	רב מלכיו	רב מלכיו	רב מלכיו
גומות - שמעתא	רב מלכיו	רב מלכיו	רב מלכיו	רב מלכיו	רב מלכיו
בלורית - ברייתא	רב מלכיו	רב מלכיו	רב מלכיו	רב מלכיו	רב מלכיו
אפר מקלה - שמעתא	רב מלכיו	רב מלכיו	רב מלכיו	רב מלכיו	רב מלכיו
גבינה - משנה	רב מלכיו	רב מלכיו	רב מלכיו	רב מלכיו	רב מלכיו

[2] בגמ' כתוב איכא ביניהו שפחות. והיינו שכל מחלוקתם הוא בסימן של רב מלכיו, שלרב נחמן שפוד שפחות וגומות רב מלכיו, ורב פפא חולק וסובר דרך השמעתא הוא רב מלכיו אבל שפחות שהוא משנה הוא רב מלכיו. אולם בסימן של רב מלכיו לא נחלק רב פפא ומודה שבלורית ואפר מקלה וגבינה רב מלכיו אמרם.

[3] לשון שני הביא ריב"ן שהנפק"מ ביניהם הוא שפחות ואפר מקלה שנגדה, והיינו שגם נחלק רב פפא בסימן של רב מלכיו וס"ל שהוא אמר רק משניות או ברייתות ולא שמעתא, וא"כ אפר מקלה שהיא שמעתא רב מלכיו אמרה.

1. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת ביצה דף כח עמוד ב

במלאכות של מכשירי אוכל נפש ליכא דין מתוך
ר"י מתיר אף מכשירי אוכל נפש. בגמ' לעיל (כ"ב ע"א) מבואר דר"י מתיר אף לכבות את הנר לצורך
דבר אחר, וכן לכבות את הבקעת שלא יתעשן הקדירה, ואף דהתם אי"ז ממש אוכל נפש עיין שם בתוס'.
והנה בכל המלאכות דהותרו לצורך אוכל נפש קי"ל כב"ה דאמרי (לעיל י"ב ע"א) מתוך שהותרו לצורך
הותרו נמי שלא לצורך, ולפי"ז יש להקשות דהא אליבא דר"י דשרי אף מלאכות של מכשירי אוכל נפש
א"כ כל המלאכות הותרו ביום טוב ונימא בהן מתוך שהותרו לצורך הותרו שלא לצורך.

וכתבו האחרונים (עי' משנ"ת בריש פרקין ע"ד התוס' במגילה) דאף אליבא דר"י דשרי מכשירי אוכל נפש
מ"מ ליכא היתר למכשירין בפ"ע אלא אגב האוכל נפש הותר נמי מכשירין, ולכך בהנך מלאכות דמכשירין
ליתא להך דינא דמתוך שהותר לצורך הותר שלא לצורך.